

VAN STOLKPARK KOERIER

Nieuws van en voor alle bewoners van het Van Stolkpark

Nr 17/18 - september/oktober 1983

Uitgave van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark'

Kom naar de leden- vergadering

van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' op donderdag 10 november aanstaande in het Eerste Vrijzinnig-Christelijk Lyceum, Van Stolkweg 35. Aanvang 20.15 uur.

De agenda van de vergadering is aan de zaal verkrijgbaar.

Na afloop van het statutaire gedeelte zal mevrouw Chr. H. van Beurden-Meijers, secretaris van de Commissie Tuinkeuringen van de Koninklijke Maatschappij

Tuinbouw- en Plantkunde afdeling Den Haag een toelichting geven op de keuringen van voortuinen. In de pauze is de 'Plantendokter' aanwezig om adviezen te geven.

Na de pauze zal de heer J. de Jager van de Dienst der Gemeenteplantsoenen een voordracht houden over: Nieuwe aanpak voor het groen in en om het Van Stolkpark'.

Komt allen!

Wie weet waar?

Helaas, het in de vorige Koerier gepubliceerde zoekplaatje was - kennelijk - te moeilijk. Wij ontvingen niet één inzending.

Laten wij de bewoners van het Van Stolkpark vertellen, dat de huizen op het plaatje liggen aan de Duinweg en genummerd zijn 7, 7a en 9. In het huis 'Maria' was een pension gevestigd.

We hopen voor deze keer een gemakkelijker zoekplaatje uitgezocht te hebben. Wie zendt het goede antwoord naar de redactie, p/a Prof. P.S. Gerbrandiyweg 3?

Het Van Stolkpark in oude ansichten

Eigenlijk was het niet meer mijn bedoeling hier de verschijning van het boekje 'Het Van Stolkpark in oude ansichten' aan te kondigen. Het leek mij volstrekt overbodig na alle lovende woorden, die daarover in de afgelopen weken te lezen waren in de kolommen van de Haagsche Courant, Scheveningsche Courant, Nu, Nieuwe Courant en Het Bingenhof. Nu mij evenwel tijdens een gezellige ontvangst in de wijk gebleken is, dat al die publiciteit een aantal onzer is ontgaan, wil ik de trouwe lezer van de 'Van Stolkparkkoerier' niet teleurstellen. In de kolommen van het eigen lijfblad maak ik daarom graag alsnog bekend, dat op 2 september jongstleden in de erkende boekhandel de verkoop is begonnen van dit boekje, dat Anneke Landheer-Roelants heeft samengesteld. Voor de inhoud volsta ik hier met een verwijzing naar de eerder genoemde dag- en weekbladen, naar de boekhandel of naar uw burea, die het boekje vast al in huis hebben.

Huizenamen in het Van Stolkpark

Deel II

In het vorige nummer van de Van Stolkparkkoerier hebt u kennis kunnen nemen van de namen die huizen aan de Van Stolkweg gedragen hebben. In dit nummer wilde ik u laten weten welke namen er in de loop van een periode van 100 jaren gebruikt zijn voor huizen aan de Parkweg, de tweede weg waarlangs gebouwd werd bij de ontwikkeling van het Van Stolkpark.

1. Carolina, Helvetia
2. Perseveranza, Speranza
3. Roemah Clara, (pension) Idzerda
- 4-6. Christiania
5. Paisible, Louise
7. Wilhelmina
8. Desideria
9. Augustina
- 9a. Hejmonia
10. Baloearan
12. (pension) Idzerda
13. Park-Hôtel
14. (pension) Idzerda
15. Nieuw Panorama
17. Frederika Wilhelmina
19. Carolina
21. Villa Elisabeth; Emmakliniek
27. Cathérine
28. Rozenhoeve
40. Dorothea, Hendrika

Anneke Landheer-Roelants

Het leek mij veel aardiger hier iets te schrijven over de achtergrond van het ontstaan van het boekje. Het is toch op zijn minst merkwaardig, dat een uitgever er iets in ziet als 1251e in zijn serie 'in oude ansichten' tot onderwerp te kiezen een wijkje, dat nauwelijks 800 inwoners telt. Nog merkwaardiger is het, dat van het Van Stolkpark en de Scheveningse Bosjes uit de jaren tussen rond 1880 en 1930 meer dan 200 verschillende ansichten bekend zijn.

Daarvan hebben er tot nu toe maar weinig het Gemeente-Archief bereikt, zo bleek Anneke tijdens haar onderzoek naar de geschiedenis van oude huizen en hun bewoners. Des te meer waren er terecht gekomen in de verzameling van Rob Luijter, om nog maar te zwijgen van de kostelijke collectie van René Klompmaker, die juist 'over de grens' van de wijk woont. Voor hen was het echter vaak een probleem precies vast te stellen, welke situatie één van hun ansichten weergaf.

Bestemmingsplan Badhuisstraat-Oost

Hoewel dit gebied buiten het Van Stolkpark is gelegen hebben vele bewoners van het Van Stolkpark zich afgevraagd wat er gaat gebeuren met dit in de directe omgeving gelegen gebied, gelegen tussen Haringkade, Vijzelstraat en Badhuisstraat en een kavel aan de Ooststraat.

De gemeenteraad van 's-Gravenhage heeft op 15 december 1980 het bestemmingsplan Scheveningen dorp-oost vastgesteld. Op 21 september 1982 hebben Gedeputeerde Staten hieraan gedeeltelijk goedkeuring verleend.

In het plangebied zijn enkele kavels gesitueerd waarvan in het bestemmingsplan globale bestemmingen met uitwerkingsvoorschriften zijn opgenomen. De bestaande bebouwing is gedetailleerd opgenomen. Hier en daar bestaat de mogelijkheid na gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid functiewijziging dan wel een andere verkaveling te realiseren.

In het kader van de stadsvernieuwingsactiviteiten zijn in overleg met de bevolking diverse bouwplannen voor in totaal 82 woningen ontwikkeld. De woningen zullen verspreid over zeven kavels in het gebied Badhuisstraat-oost worden verwezenlijkt. Het aantal woningen per kavel varieert van 30 als verdichtingsproject tot één als invulproject.

Een planherziening is noodzakelijk, aangezien de bouwplannen voor vijf van

Om daarop het antwoord te vinden, gingen ze dan naar de Professor Gerbrandyweg nummer 3. En zo werd het idee geboren een boekje samen te stellen, dat de lezer, als aandachtig toeschouwer, in de verleden tijd door het Van Stolkpark en de Scheveningse Bosjes voert en hem onderweg op tal van historische bijzonderheden wijst. Een simpele brief aan de Europese Bibliotheek in Zaltbommel bleek voldoende om het idee tot leven te brengen.

Anneke, door jouw actie en met behulp van Rob en René is het Van Stolkpark weer op positieve wijze in het nieuws.

Tevens is op een overzichtelijke en historisch verantwoorde wijze het Van Stolkpark in beeld gebracht. Dit boekje hoort thuis in de boekenkast van elke bewuste Van Stolkparkbewoner(es). Alle hulde, Anneke.

Frans Bruins

de zeven kavels niet voldoen aan de voorschriften. De raadcommissie voor de stadsvernieuwing heeft op 18 mei na een rondwandeling door het betreffende gebied ingestemd met de bouwplannen. Nadat de gemeenteraad heeft ingestemd met de wijziging van het bestemmingsplan zal het mogelijk zijn de bouwplannen te realiseren.

Dit houdt in, dat in een deel van het gebied nieuwe huizen komen; maar ook, dat een deel van de huizen, voornamelijk de aan het begin van de Vijzelstraat staande huizen, en een pand op de hoek van de Vijzelstraat en de Jacob Vermeijstraat, zullen worden gerenoveerd.

Wordt lid

van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark'

U kunt de Wijkvereniging steunen door lid te worden en een bedrag van tenminste f 15,— per jaar over te schrijven naar postrekening 3441829 ten name van de penningmeester van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark'.

Het bestuur van de Wijkvereniging doet al hetgeen in haar vermogen ligt voor een goed woon- en leefklimaat in het Van Stolkpark, ook in uw belang.

Van oude huizen en de mensen die er woonden

Elpis, later Sandhaghe (Hogeweg 18)

De eerste vermelding van plannen voor de bouw van een huis, op het hoogste punt van de Hooge Duinweg dateert van 1890. Toen maakte Jan van der Hoop, president van de Bijbank der Nederlandse Bank te Rotterdam, plannen voor de bouw van een huis in Scheveningen.

Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat contacten met de familie Van Stolk van invloed zijn geweest op het kiezen van de plaats voor zijn huis. Die contacten zullen van jongs af aan bestaan hebben. Jan van der Hoop werd op 23 februari 1826 in Rotterdam geboren als zoon van Adriaan van der Hoop en Sara Adriana Ledeboer.

In 1851 trouwde hij met Sara van Stolk, dochter van de Rotterdamse houthandelaar Cornelis van Stolk en Anna Johanna Havelaar, en een nichtje van de grondlegger van het Van Stolkpark, Thomas van Stolk.

Het huwelijk duurde echter maar kort: al in 1853 overleed Sara; haar dochtertje was nog geen jaar oud. In 1857 hertrouwde Jan van der Hoop, met de dochter van een Leidse hoogleraar in de medicijnen, Alida Maria Pruys van der Hoeven.

In 1890 kocht Van der Hoop van Abraham van Stolk een stuk grond, groot 18a en 58 ca. Daar liet hij zijn huis bouwen, dat de Griekse naam voor hoop, Elpis, kreeg. Aanvankelijk was de huisnummering Hooge Duinweg 14, later 18, tenslotte Hogeweg 18. De enige afbeelding van het huis die wij kennen dateert uit 1900: een weinig opvallend witgepleisterd huis tussen de in 1892 door de Furnée's gebouwde villa Dennenoord (Hogeweg 16) en villa Bella Duna, later genoemd villa Jarpa, waar in 1895 Jan Bertram van Stolk en zijn vrouw Sara Lydia van Stolk met hun gezin kwamen te wonen.

De Van der Hoop's kwamen de eerste jaren - zo geeft het de indruk - slechts 's zomers naar Scheveningen. Van permanente bewoning is tot november 1895 geen sprake. In november 1895 vestigde mevrouw Van der Hoop met drie dochters, de in 1858 geboren Maria Cornelia, de in 1865 geboren Johanna en de in 1868 geboren Gertruda Pauline Louise zich in Villa Elpis. Van der Hoop zelf bleef nog een jaar in Rotterdam wonen. Van hieruit trouwt op 23 juni 1904 de jongste dochter; drie maanden later overlijdt Van der Hoop.

Mevrouw Van der Hoop zal Elpis wellicht te ruim gevonden hebben: na vertrek van haar dochter Johanna naar Pa-

rijs in maart 1903 (zij keerde in oktober 1906 terug) bewoonde zij samen met haar dochter Maria Cornelia Elpis, maar slechts voor korte tijd: op 12 februari 1905 overlijdt ook deze dochter.

Mevrouw Van der Hoop verhuisde korte tijd daarna naar het Statenplein en vervolgens in 1909 naar de Wagenaarweg, waar zij in 1917 overleed.

Elpis werd verkocht aan Gustav Müller. Müller was geen onbekende in het Van Stolkpark: zijn zuster, mevrouw Kröller, woonde al sinds 1901 in het Van Stolkpark, op Villa ten Vijver, aan de Dwarsweg.

Müller was venoot in de firma Wm. H. Müller & CO.; zijn zwager Anthony Kröller stond aan het hoofd van deze firma. De firma bewoog zich op het gebied van scheepvaart en mijnbouw, ijzererts. Dat hield in: om de scheepvaart eigen lijnen en daarnaast agenturen van buitenlandse scheepvaartmaatschappijen; in de mijnbouw eigen mijnen en agenturen van mijnbouwondernemingen.

Elpis beantwoordde niet aan het beeld dat Müller zich had gevormd van wonen op deze plaats. Hij gaf de architect L. J. Falkenburg, die ook Huize Ten Vijver ontworpen had, opdracht voor hem een huis te bouwen. Falkenburg maakte plannen voor een villa in anti-Berlage-stijl, in de gedachten van de 'Um Achtzehnhundertbewegung', een beïnvloede historische bouwtrant. En zo moest Elpis plaats maken voor dit monumenta-

le gebouw, bestaande uit een souterrain, belétage en een hoge verdieping, bekroond door een Mansarde-dak met dakkapellen en Lodewijk XVI-siervazen op de hoeken. De gevels werden met zandsteen bekleed, waarvan de façade een risaliserende middenpartij bezit, tegen de belétage als portiek met Ionische zuilen opgewerkt, daarboven geleed door pilasters. In het fries van het hoofdgestel bevinden zich beeldhouwde festoensieringen en een bekronend fronton met oeil-de-boeuf en acanthusbladsculptuur. De vensters kregen ijzeren raambekjes en beeldhouwde bekroningen. Het tuinhek werd al even monumentaal als het huis zelf.

Müller was nog niet klaar met zijn activiteiten. In 1911 kocht hij het gehele terrein, inclusief het huis van zijn burens op Duinweg 37. Dat terrein was toen 54a en 36ca groot; vervolgens splitste hij dit kavel: bij de verkoop aan minister van financiën Treub in 1920 was dit terrein nog maar 26a en 55ca groot; de resterende 27a en 81ca waren gevoegd bij Hogeweg 18.

Ook ondernam Müller stappen om van het achter Sandhaghe gelegen Park-Hôtel en de voormalige meisjeskostschool Nieuw-Panorama (Parkweg 15) grond te kopen.

Aan het eind van de grondtransacties was het terrein van de Sandhaghe 62a en 23ca groot. De Müllers lieten een prachtige tuin aanleggen.

Op 12 oktober 1907 betrokken Müller, zijn vrouw Wilhelmina Abeken en hun in 1894 in Rotterdam geboren dochter Lotta Lina Emilie Sandhaghe. Met hen mee komen de gouvernante van Lotte, Laura Betzhold en de dienstbode Emma Catharina Friederike Heintz. Gustav Müller overleed in Meran (Italië) op 19 februari 1913.

Mevrouw Müller en haar dochter bleven op Sandhaghe wonen tot 11 december 1918, de dag van hun verhuizing naar Parkweg 25. Lotte trouwt op 2 maart 1920 met Hans Scheibler en verhuist naar Keulen; mevrouw Müller vestigt zich in Duitsland in december 1920. Duinweg 37 werd - zoals boven vermeld - in 1920 verkocht aan minister van financieën Treub. Sandhaghe werd verkocht aan Willem Westerman, directeur van de Rotterdamsche Bank. Willem Westerman was een goede bekende in de Rotterdamse handelswereld. Hij was, zo vertelt S. van Deventer

in zijn boek over de familie Kröller, in 1914 aanwezig op een intiem diner ter gelegenheid van het feit dat Kröller 25 jaar aan het hoofd van de firma Wm. H. Müller & Co. stond. Minister Treub was eerder op de dag al komen gelukwensen en had Kröller een hoge koninklijke onderscheiding overhandigd. Behalve de Kröllers waren bij het diner ook Westerman en de heren Bremmer, Plate en Limburg aanwezig.

Westerman was geboren in Amsterdam op 14 november 1864 als zoon van de uitgever, letterkundige en firmant in de firma Blikman & Sartorius William Marten Westerman en Johanna Fredrika Smaale.

Naast president van de Rotterdamsche Bankvereniging was Westerman lid van de Raad van Beheer en curator van de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam, lid van de Kamer van Koophandel te Rotterdam, President van de Nederlandsch-Amerikaansche

Fundatie en lid van het Hoofdbestuur van de Vereeniging tot het houden van Jaarbeurzen in Nederland. Daarbij kwamen nog commissariaten in scheepvaartmaatschappijen, banken- en handelsvennootschappen. Uit zijn in 1891 gesloten huwelijk met Josephine Anne Frederike Herberich werden drie zoons geboren.

Na een verbouwing betrokken de Westermans in oktober 1918 Sandhaghe, dat vermeld wordt als 'huis, koepel, kassen en tuin', voorlopig nog zonder kinderen.

De oudste zoon was toen 26 jaar oud en stond al op eigen benen.

In later tijd komt hij in Den Haag voor als directeur van de Rotterdamsche Bankvereniging, bijbank 's-Gravenhage.

De tweede zoon, Jan Hendrik, in 1903 in Rotterdam geboren, woonde sinds april 1918 in huis bij de familie Veldhuis aan de Van Hoornbeekstraat, en sinds november 1918 in de Banstraat 7, in huis bij zijn tante, Johanna Westerman. Johanna Westerman was lid van de Tweede Kamer en lid van het Hoofdbestuur van de Vrijheidsbond, maar geniet vooral bekendheid als directrice van de Sweelinckschool, thans de naar haar genoemde Johanna Westermanschool. Op 14 mei 1920 wordt Jan Hendrik ingeschreven op het adres Hogeweg 18, en vertrekt op 9 december 1921 als student naar Leiden.

Ook de jongste zoon, de in 1904 geboren Johan Frederik Carl, was al eerder uit Rotterdam naar Den Haag gekomen en woonde in oktober 1917 in de Wattstraat. In september 1919 komt hij op de Hoogeweg te wonen, van waaruit hij in 1926 naar Londen vertrekt.

Na het overlijden van haar man verhuist mevrouw Westerman in 1935 naar de Badhuisweg en in augustus 1936 naar de Benoordenhoutseweg nummer 28.

Er kwamen geen nieuwe bewoners op Sandhaghe. Het huis stond leeg, tot eind 1938 nieuwe bewoners vermeld worden. Het waren Willem Adrianus van Wijngaarden, geboren in Stolwijk in 1881 en zijn vrouw Maria Wilhelmina van Rijn. Hun dochter Margaretha Catharina was in mei van dat jaar getrouwd met de ingenieur Wilhelmus Johannes Innemee, zoon van de in 1922 overleden begrafenisondernemer Christiaan Hendrik Innemee, en met hem naar Hilversum verhuisd. Het uitbreken van de oorlog in 1940 had tot gevolg dat in juli 1940 de Innemees met hun twee kinderen bij de Van Wijngaardens in huis kwamen. Niet voor lange tijd.

Op 27 september 1941 werd Sandhaghe gevorderd door de bezettende macht. Jammer genoeg weten wij niet welke instantie in de jaren tot 1945 op Sandhaghe zetelde. Wel is bekend hoeveel vergoeding de eigenaren van de bezetters ontvingen: tot en met maart 1944 f 139,17 per maand, daarna tot augustus 1944 f 416,67, en daarna in het geheel niets meer.

De achterkant van Sandhaghe met de prachtig aangelegde tuin.

De luchtbrug tussen Hogeweg 16 en 18 uit de jaren 1940-1945.

Wijkbus Groot-Scheveningen

Het gaat de goede kant op

Nog maar een korte tijd is de Stichting Wijkbus Groot Scheveningen bezig met het inzamelen van geld, waarmee een bus aangeschaft kan worden, en nu al is bijna de helft van het benodigde bedrag binnen!

Giften van onder andere wijkbewoners, de Diaconiën van de Gereformeerde en Hervormde Kerk, de centrumcommissie van het Wijk- en dienstencentrum 't Trefpunt, Wijkvereniging Rehoboth, de Stichting tot Ondersteuning van nagelaten betrekkingen van verongelukte Scheveningse vissers, Jongeren sociëteit Hano'ar 77, handwerkclub Kreatief en de Shell hebben dit bedrag bijeen gebracht.

Mocht ook de tweede helft van het benodigde bedrag met dezelfde snelheid bijeengebracht worden, dan kan nog dit jaar een bus worden aangeschaft en kan de wijkbus gaan rijden.

Wij hebben alle vertrouwen in de toekomst van de Wijkbus, want naast het bedrag dat nu al binnen is zijn er ook nog diverse toezeggingen van banken, een verzekeringsmaatschappij en andere instellingen.

Kortom: het gaat de goede kant op en de Scheveningse Wijkbus komt er!

Wilt u meer weten over de Wijkbus, of wilt u meewerken, neemt u dan contact op met het secretariaat:
p/a 't Trefpunt
Tesselseplein 42-43
2583 HR Scheveningen
Telefoon 50 00 05

Wilt u nog een bijdrage geven voor de wijkbus, het adres van de penningmeester is:

Jurriaan Kokstraat 175
2586 SG Scheveningen
Postgirorekening nr. 88028

Ze zijn er weer

In groen en blauw: de dassen, shawls, chokers en deze keer ook butterflies van het Van Stolkpark. Afgehaald bij het contactadres kosten ze: dassen f 15,-, shawls, chokers en butterflies f 17,50.

Weinig is er uit de oorlogstijd bekend: een foto uit die tijd toont een soort luchtbrug tussen Hogeweg 16 (toen Haus Rostock genaamd) en Sandhaghe. Een tweede 'kunstwerk' ligt onder de grond: een bunker, gebouwd onder het pleintje tegenover Sandhaghe.

In 1947 vermeldt het Adresboek dat Sandhaghe, evenals andere panden in het Van Stolkpark, onderdak biedt aan het Haagsch Hervormd Rusthuis. Slechts voor enkele jaren, want de volgende bestemming van het huis wordt rond 1950 vermeld: na een verbouwing wordt de bebouwing omschreven als: twee huizen, koepel, kantoor en rijwielerplaats. In 1953 volgt de verkoop van Sandhaghe door de erven Westerman aan de N.V. Philips' Telecommunicatie Industrie te Hilversum, die in Sandhaghe haar Haagse kantoor had gevestigd.

Aan het eind van de zestiger jaren maakte de PTI plannen om Den Haag te verlaten, en slaagde zij erin Sandhaghe te verkopen aan de Stichting Het Sociaal Paedagogisch Centrum. De Stichting was erg blij met het grote terrein om Sandhaghe - dat schepte perspectieven voor uitbreiding.

De omwonenden van Sandhaghe waren met die plannen niet blij.

Het SPC moest via een artikel-19-procedure een bestemmingswijziging en een uitzondering op de toen geldende Veror-

dening Van Stolkpark toestemming verkrijgen voor de geplande omvang van de nieuw te bouwen research- en observatiekliniek. De omwonenden achtten de schaalvergroting van Sandhaghe niet passend in de wijk en dienden een bezwaarschrift in, dat afgewezen werd. De bouw kon beginnen.

Op 18 april 1974 opende Mr M. Vrolijk, commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, het nieuwe gedeelte. Inmiddels werd ook de aanzet gegeven voor de herinrichting van de tuin.

Enkele jaren geleden werd ook het monumentale hek gerestaureerd, waarmee de omwonenden erg gelukkig waren, maar slechts voor zover het hek voor het oude gebouw stond. Voor het nieuwe gedeelte bevindt zich slechts een lage afscheiding van de straat - ook uiterlijk een duidelijke scheiding.

Anneke Landheer-Roelants

Bronnen

S. van Deventer. Kröller-Müller. De geschiedenis van een cultureel levenswerk. Haarlem 1956.

Mr Dr. W. M. Westerman. Het Amsterdamsche Geslacht Westerman. ('s-Gravenhage) 1924.

Nederland's Patriciaat, deel 5 (1914), 16 (1926), 30 (1944) en 41 (1955).

Gemeente-Archief 's-Gravenhage. Kadaster, bevolkingsregister en adresboeken.

Sandhaghe, Hogeweg 20-22

Stichting Het Sociaal Paedagogisch Centrum Kinder-
Kinderdagverblijven en gezinsvervangende tehuizen

Feest in Sandhaghe

Zowel van buitenaf gezien als van binnen bestaat Sandhaghe uit twee delen: het oorspronkelijke, klassieke, en het moderne, efficiënt aangepaste, gebouw. Beide hebben een eigen directeur; de heer Herman van der Weiden is de pas benoemde directeur van Sandhaghe, dat in het nieuwbouwgedeelte is gehuisvest. Hij is verpleegkundige en werkte bij de epilepsiebestrijding te Heemstede, alvorens hij hier benoemd werd.

De heer Otto Haspers, psycholoog, is sinds anderhalf jaar directeur van de GVT's (Gezins Vervangende Tehuizen) en de KDV's (Kinder Dag Verblijven). Beide organisaties staan apart van elkaar. Omdat de GVT's verspreid liggen over de gehele stad is in Sandhaghe alleen de directie en het bureau gevestigd. De nieuwbouw herbergt kinderen van 0-13 jaar. Het zijn allen verstandelijk gehandicapte kinderen, die hier geplaatst worden door de SPZ (Sociaal Paedagogische Zorg). Sommigen hebben zelfs een dubbele handicap. Na hun dertiende jaar gaan ze naar een pleeggezin, een grote inrichting of terug naar huis. Sandhaghe telt 64 bedden, die op het moment alle bezet zijn. Het is de bedoeling dat er op een groep van vier kinderen drie groepsleiders werkzaam zijn.

Omdat er tegenwoordig veel parttime gewerkt wordt, zijn er nu 85 werknemers en maar 64 formatieplaatsen (= evenveel als er bedden beschikbaar zijn).

De werknemers kunnen de volgende opleiding genoten hebben: een opleiding voor zwakzinnigenzorg, zwakzinnigenverpleegkundige, K en O-opleiding (kinderverzorging en -opvoeding), de opleiding voor verpleegkundige A en B, of een opleiding bij de MBOIW (Middelbare Beroepsopleiding Inrichtingen Werk).

Er zijn ongeveer 50 directe verzorgers. Tot de overige personeelsleden kunnen gerekend worden: het keukenpersoneel, de linnengoed-kleding-wasserij- en strijkerij-verzorgers, de artsen, de agogisch-psychologisch geschoolden, de speltherapeuten en de fysiotherapeuten (dezen bieden hulp bij fysieke ontwikkelingsstoornissen).

's Ochtends om half acht zijn de verzorgers present. De kinderen worden gewekt en aangekleed (meestal één verzorger op vier kinderen). Deze kleine groep heeft een eigen slaapzaaltje, een huiskamer met een aangrenzend terras en een

badkamer. In de kamer wordt samen met de verzorger ontbeten en dan gaat ieder zijns weegs.

Sommige kinderen gaan naar de Inspecteur S. de Vries-school voor moeilijk lerende kinderen. Anderen gaan op gezette tijden zwemmen in de Blinkerd of in het zwembad aan de Tholensestraat. Er zijn kinderen die naar de manege van de Koninklijke Stallen gaan. Weer anderen krijgen spelles van de speltherapeut of van hun eigen begeleider. Vaak wandelen de kinderen in het Van Stolkpark. Alles volgens rooster en/of afspraak.

Van tijd tot tijd krijgen de kinderen opdrachten of taken te verrichten om hen met de buitenwereld vertrouwd te maken. Omdat de begeleiding consequent is, leren de kinderen zich aardig redden en zijn ze vaak erg trots op hun presentaties! Het is zo triest dat onze wereld daar zo weinig begrip voor opbrengt. Ze worden zo vaak geweerd of onnodig beledigd.

Het uitgangspunt van de opvoeding op Sandhaghe is: zoveel mogelijk de gehandicapten hun eigen leven laten inrichten en naar vermogen daaraan vorm te laten geven.

Tussen 12 uur en 12.45 uur wordt er gegeten. Iedere leider kan voor zijn groep-

je of 's middags of 's avonds warm eten bestellen, zoals dat met hun rooster het best uitkomt. Dat is natuurlijk een extra belasting voor het keukenpersoneel, maar dat heeft het graag voor de anderen over.

's Middags wisselen de roosters tot aan het avondmaal. Daarna worden de kinderen in bad en in bed gedaan. Pas om half elf is de dagtaak van de verzorgers afgelopen. Dan nemen twee nachtwakers de taak over, van half elf tot de volgende morgen half acht. Elk uur doen ze de ronde. Ze kijken of er overal pais en vree heerst. Ze letten op natte bedden en verschonen dan kind en bed. Ze troosten kwade dromers of helpen uit hun bedje gerolde kinderen weer in slaap te komen. Wie zijn deze nachtwakers? Het zijn dezelfde verzorgers. Ongeveer tweemaal per jaar heeft ieder van hen zonder uitzondering een hele week nachtdienst en daarna een paar dagen vrij.

Er zijn groepsleiders, die hun viertal nu

al zes jaar begeleiden, anderen wisselen vaker, zoals het het beste uitkomt. Opvoeden is verwachten en vertrouwen stellen. De kunst van het opvoeden van verstandelijk gehandicapten is je verwachtingen aan hun mogelijkheden aanpassen.

Het werk van de heer Haspers is de zorg voor de organisatie van de 16 gezinsvervangende huizen, waarin in totaal 350 volwassen gehandicapten wonen en de twee kinderdagverblijven, waar verstandelijk gehandicapte kinderen vanuit hun gezinnen dagelijks naar toegaan, als ze niet in staat zijn een school te bezoeken. De heer Haspers laat twee zalen zien op de bovenverdieping van het statige oude gebouw en vertelt dat hier onder andere groepen bewoners van zijn huizen geregeld komen om er toneel te spelen (in de grote zaal).

Daar worden ook films vertoond en er wordt muziek gemaakt en gedanst. In de kleine zaal kan met ongeveer acht mensen worden gediscussieerd. Dan

worden er thema's uitgewerkt, zoals bijvoorbeeld: 'de buitenlanders'. Wie zijn dat? Wat doen ze hier? Het VVO (Vrije tijd, Vorming en Ontspanning) houdt zich met dergelijke projecten bezig. Overdag zijn de meeste bewoners van de GVT's werkzaam in beschutte werkplaatsen en dagverblijven voor ouderen. In hun vrije tijd maken velen van hen gebruik van de VVO-mogelijkheden die op verschillende plaatsen in de stad, meestal in één van de tehuizen, plaatsvinden, zoals: fotografie, toneel, muziek, handenarbeid, bewegingsleer enzovoorts. Vooral met muziek maken en het samen zingen zijn een heerlijke ontspanning.

De beide directeuren zetten zich voor 100% in voor hun mensen, dat is voelbaar. Ze zouden het fijn vinden, als ook de Van Stolkparkbewoners begrijpen wat er zich in Sandhaghe afspeelt. Gehandicapten hebben de goodwill van en een extra plaats in onze wereld nodig.

Op 21 en 22 oktober zal er een tentoonstelling gehouden worden in de zalen 9 en 10 'Op Gouden Wieken', Scheveningseweg 237.

Deze tentoonstelling toont aan geïnteresseerde buitenstaanders foto's, maquettes en geluidsmateriaal van een GVT (gezinsvervangend tehuis), hun werk en zaken door de bewoners zelf vervaardigd, vrije tijdsbesteding, vakanties en uitstapjes. Kortom, ze laten zien wat ze doen, wat ze beleven en wie ze zijn.

Else Ringnalda

Kom naar de ledenvergadering

van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' op donderdag 10 november aanstaande in het Eerste Vrijzinnig-Christelijk Lyceum, Van Stolkweg 35. Aanvang 20.15 uur.

De agenda van de vergadering is aan de zaal verkrijgbaar.

Na afloop van het statutaire gedeelte zal mevrouw Chr. H. van Beurden-Meijers, secretaris van de Commissie Tuinkeuringen van de Koninklijke Maatschappij

Tuinbouw- en Plantkunde afdeling Den Haag een toelichting geven op de keuringen van voortuinen. In de pauze is de 'Plantendokter' aanwezig om adviezen te geven.

Na de pauze zal de heer J. de Jager van de Dienst der Gemeenteplantsoenen een voordracht houden over: Nieuwe aanpak voor het groen in en om het Van Stolkpark'.

Komt allen!

Kinderen van Sandhaghe op het Belvédère-duin

Isolatie en energiebesparing II

(Deel I werd geplaatst in de Van Stolk-parkkoerier nummer 16, pagina 6/7.)

Tocht bij de deuren

Een deur laat vaak niet alleen koude lucht binnen als hij open gaat, maar ook als hij dicht is. Tocht komt door de kleinste gaatjes binnen en verjaagt daarmee zeker tien procent van de huiselijke warmte. Een doe-het-zelver kan best iets doen aan dit probleem, zonder er een vakman bij te hoeven halen. Dat scheelt en daardoor kunnen de kosten van tochtwering voor een heel huis, in één stookseizoen al zijn terugverdiend. Het is dus zeker de moeite waard iets te doen aan die tochtende deuren, want behalve verhoging van het comfort betekent het ook verlaging van de energierekening.

Controle voor het hang- en sluitwerk vormt de eerste stap. Scharnieren kunnen in de loop der tijd uitzakken en kieren veroorzaken. Een slot dat niet zo goed meer werkt zorgt ervoor dat de deur niet helemaal sluit.

Deuren trekken nogal eens krom, net zoals de ramen erboven. Extra sluitingen willen hier nog wel eens helpen. In de handel zijn zogenaamde 'boompjes' verkrijgbaar, sluitingen met een hefboomwerking die de deur of het raam dichttrekken. Voor al aangebrachte tochtprofielen zijn sluitingen te koop met speciale sluitplaatjes, waardoor de profielen niet onderbroken hoeven te worden.

De onderkant van de deur, de onderdorpel, geeft vaak een flinke kier te zien. Door hier overheen een apart profiel te bevestigen is het tochten tegen te gaan. Er zijn aluminiumprofielen met een rubberflap en met een borstelrand (geschikt voor deuren zonder dorpel) in de handel. Bij deuren die naar buiten draaien, zoals meestal bij achterdeuren het geval is, kan dit niet.

Wat daar wel mogelijk is, en in alle andere gevallen ook, is in de sponningen (sluitgroeven) metalen of kunststof strips in V-vorm te plakken of te schieten. Bij een deur die naar binnen open gaat moet de vouw naar binnen wijzen, en bij een deur die naar buiten open gaat, naar buiten. Aluminium en metalen strips zijn duurder dan de andere materialen, maar geven meestal ook het beste resultaat.

Bij deuren tocht het vaak niet alleen aan de onderkant, maar ook langs de deurpost. Zelfklevend tochtband van kunststof of rubber en kit, in verschillende soorten, brengen hier uitkomst. Het zijn materialen die een beperkte levensduur hebben maar wel een goed resultaat geven. Voor zowel het tochtband als kit geldt dat de ondergrond waar ze op aangebracht moeten worden, de sponning, goed schoon moet zijn en ontdaan van ieder spootje vet of stof. Het band of

de kit moet daar komen, waar de zijkant van de deur in de sponning valt. Bij het band moet erop gelet worden dat dit niet te dik is, want dan kan de deur niet goed dicht.

Flexibel blijvende kit wordt aangebracht op de smalle kant van de sponning, de aanslag. De kit wordt er direct uit de tube op geknepen, waarna de laag wordt afgedekt met plasticfolie. De deur gaat dicht en het teveel aan kit wordt eruit geperst. De deur moet drie dagen dicht blijven, om de kit voldoende tijd te geven om stevig te worden. Daarna kan het plasticfolie eraf en zijn de kitresten met een Stanley mes makkelijk weg te halen.

Metalen strips die in de sponning worden bevestigd, bieden ook een goede toekomst bij deurposten die tocht doorlaten. Uiteraard moet voor het slot een uitsparing worden gelaten. Zowel voor deze als andere strips en profielen geldt dat het beter is ze vast te schroeven dan te spijkeren. Het komt namelijk vaak voor dat de spijkers zich los werken.

De doe-het-zelver dient er ook op te letten dat hij de hoeken in verstek snijdt, dat wil zeggen, zó dat iedere strip schuin wordt afgesneden en in de hoek van de sponning precies op de andere strip aansluit.

Ze blijven dan het beste vastzitten. Het tochtvrij maken van deuren, zo blijkt uit al deze mogelijkheden, is voor iedere beurs te doen. Maar om te weten wat het beste is voor een bepaald probleem, is het aan te bevelen informatiemateriaal aan te vragen bij het Ministerie van Volkshuisvesting in Den Haag, de Stichting Bouwcentrum in Rotterdam of de Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland in Apeldoorn. Het Gemeentelijk Energiebedrijf heeft in zijn pand Loosduinseweg 13 in Den Haag een informatiecentrum ingericht waar te zien is wat er allemaal aan het huis gedaan kan worden aan tochtwering en isolatie.

Het centrum is op werkdagen open van 8.00 tot 16.00 uur.

Tot slot een vergeten plekje in het huis, dat niettemin een flinke tochtdeur is: de brievenbus. Die sluit vaak slecht of helemaal niet. Om dat te verhelpen zijn er verschillende mogelijkheden. Eén daarvan is het monteren van een nieuwe, zelfsluitende en tochtvrije brievenklep.

Dat is ook meteen de duurste oplossing. Een goedkopere is om aan de binnenkant van de deur een speciale klep te bevestigen over de sleuf of er een borstelprofiel overheen te schroeven.

Tocht bij ramen

Tocht kan het woongenot aardig bederven, maar kost ook geld. Een tiende van de warmte binnen stroomt op deze manier weg. Het probleem zit vaak bij de ramen, zeker wanneer daar de wind op staat (en dat gebeurt in Nederland nogal eens). Tegen tocht is best iets te doen en dat hoeft helemaal niet zoveel geld te kosten. In één stookseizoen, heeft men berekend, kunnen de kosten van het tochtvrij maken van een heel huis worden terugverdiend.

Een raam dat goed sluit, is het halve werk. Het komt nogal eens voor dat het kozijn en de raamljst door vocht zijn kromgetrokken en dan ontstaan tochtkieren. Eén of twee 'raamboompjes', sluitingen met een hefboomwerking, kunnen uitkomst brengen. Er is zowel in vorm als in prijs veel keus in tochtwerende materialen die in of tegen de sponningen (sluitgroeven) worden aangebracht.

Om te beginnen is er zelfklevend band van kunststof of rubber, dat wel niet zo lang meegaat, maar nog geen twee gulden per meter kost en een goede evenals goedkope oplossing vormt tegen tocht. Het is zelf aan te brengen op een van stof en vet ontdane sponning. Het band mag niet te dik zijn, want dan kan het raam niet meer goed dicht. Is het versleten, dan kunnen de resten met terpentijn worden verwijderd.

De sponning is ook de plek waar V-vormige metalen of goedkope, zelfklevende kunststof strips moeten worden vastgeplakt of vastgeniet. De vouw moet naar binnen wijzen als het raam naar binnen open gaat en naar buiten als het omgekeerde het geval is. Metalen V-strips en aluminium strips met een rubberflap behoren tot de duurere materialen. Bij aluminium strips dient erop te worden gelet dat ze wel zo dicht mogelijk tegen het raam aan moeten worden gedrukt, zodat er geen kier te zien is, maar niet té hard. Het raam kan daardoor krom trekken of moeilijk dichtgaan.

Al deze materialen zijn zelf aan te brengen. Dat geldt niet voor koperen of roestvrijstalen strips, die in de sponning van stalen ramen worden aangebracht. Dat is echt werk voor de vakman.

Tot slot is er nog een goedkoop en zelf aan te brengen tochtwerend middel. Dat is zelfklevende kit, die in verschillende soorten in de handel is. Op een schone ondergrond, in de sponning, wordt die aangebracht. De kit moet gehanteerd worden zoals aangegeven staat op de verpakking. Dat betekent meestal dat de kit direct uit de tube wordt geknepen en afgedekt met plasticfolie. Het raam gaat dicht en blijft dat drie dagen lang, om

de kit stevig te laten worden. Na drie dagen kan het folie eraf en zijn de kit-resten makkelijk weg te halen met een Stanley mes.

Voor het oog dat ook iets wil, zijn er strips in de handel van witte bruine of grijze kunststof, met een hard deel voor de montage (vastschroeven) en een zacht voor afsluiting en tochtwering. Strips van aluminium zijn er in naturel, wit of bruin met een grijs of bruin afdichtingsflapje van kunststof.

Niet alle ramen zijn hetzelfde. Bij sommige is het makkelijk, bij andere heel moeilijk om ze tochtvrij te maken. Stalen ramen leveren zeker problemen op, al kan soms in de sponning een metalen V-strip worden bevestigd (die ook van koper of roestvrij staal mag zijn). Dat is geen werk voor de doe-het-zelver, maar voor de vakman.

Bij schuiframen is het niet makkelijk om tocht te weren. Zelfklevend band of zelfklevende kit is geen lang leven beschoren door het heen en weer schuiven. Die zijn er snel af. Een betere oplossing is het bevestigen van een V-strip op de onderste rand van het raam, de onderdorpel en in de schuifspooningen in de zijstijlen. Het raam moet daarvoor wel uit de sponning worden gehaald. Langs de zijstijlen kan ook een aluminium strip met een borstelrand worden vastgemaakt. Er moet wel op gelet worden dat de V-strips of profielen niet zo klemmen dat het raam niet meer kan bewegen.

Aluminium ramen zijn voorzien van een tochtwering, maar die kan slijten. De vakman moet die vervangen.

Tussen het raamkozijn en de muur ontstaan vaak krimpnaaden, want veel materialen gaan na enige tijd 'werken'. Het

beste is dan de aftimmerlatten er eerst af te halen en dan de kieren tocht dicht te maken. De naden zijn heel goed te dichtten met flexibel blijvende kit of speciaal geprepareerd schuimband. Daarna kunnen de aftimmerlatten er weer op.

Het is bekend dat vooral deuren en ramen veel tocht doorlaten. Dat gebeurt ook vaak bij houten vloeren, vooral langs de muren. De naad is ontstaan doordat het hout van de vloer of dat van de plint gekrompen is.

Met kit of tochtband is de naad makkelijk te dichtten. Dergelijke kieren kunnen ook ontstaan op zolder, tussen de vloer en een schuin dak. Als ze niet te groot zijn kan er met kit of tochtband worden gewerkt. Zijn ze daarvoor te groot, dan is het beter stroken minerale woldeken te gebruiken of PUR (polyurethaan)schuim. Het laatste is te koop in spuitbussen van ongeveer één liter.

De Haagse School, school van licht, lucht en water . . .

Geklemd tussen zee en polders, nevelig en nog landelijk, trok Den Haag in de 19e eeuw veel landschapsschilders aan. De stad eindigde waar de Laan van Meerdervoort begon en de streek waar wij wonen tot aan Bronovo was een ruig duingebied.

Vanaf de Renaissance had men de natuur vrijwel uitsluitend als décor voor zijn onderwerpen en ideeën gezien. Volgens vaststaande regels werden de landschappen in het atelier van de kunstenaar vervaardigd. Onze 17e-eeuwse meesters vormden een uitzondering en dienden als voorbeeld voor Constable in Engeland, Jongkind in onder andere Dordrecht en de Barbison-school bij Fontainebleau. Zij op hun beurt beïnvloedden de leden van de Haagse School.

Halverwege de vorige eeuw zeiden plotsklaps, voor het eerst in de geschiedenis, grote getalende schilders hun atelier vaarwel en trokken met schildersezel en palet de natuur in, en de Hagenaars de duinen en polders in.

Het waren van meet af aan realisten, ze schilderden wat ze zagen, de sobere werkelijkheid, zonder opsmuk: het gewone dagelijkse leven.

Een criticus gebruikte in 1875 voor het eerst de term 'Haagse School'. De hier toe gerekende schilders hadden iets gemeen, wat hen van andere groeperingen onderscheidde.

Waren de Fransen uit op kleur (coloristen), de Hagenaars op toon (tonalisten): een nuance verschil van donker naar licht in dezelfde tint. De Amsterdamse School legde meer actie in het werk, terwijl de Hagenaars een verstilde sfeer schiepen.

Ze schilderden schitterende zilvergrijzen, maar de Haagse Koninklijke Academie verzette zich daartegen en maakte hen uit voor modderaars.

De Haagse School schilderde niet uitsluitend rondom Den Haag. In de vroe-

ge zomer reisden velen van hen naar buiten, onder andere naar Oosterbeek en omgeving. Gewapend met muziekinstrumenten en picknickmanden creëerden zij ware 'happenings', om er het schilderseizoen te openen.

's Winters trok men zich meer op Den Haag terug, waar onder andere Roelofs en Weissenbruch in 1847 Pulchri Studio hadden opgericht, waar kunstbeschouwingen werden gegeven. Vanaf 1861 was hun trefpunt de zaterdagavond, in de regentenzaal van het Hofje van Nieuwkoop aan de Prinsegracht. Het was een ludiek gezelschap, dat er magnifieke tableaux vivants samenstelde en pantomimes opvoerde. De décors werden onder andere door Jacob en Willem Maris ontworpen, evenals de beschilderde kostuums. Ook de belichting was subliem.

Licht was overigens één van de meest karakteristieke elementen uit hun schilderijen: een soort gezeefd licht.

In de voorafgaande periode, de romantiek, liet men de lichtval van opzij uit een woud van donkere eiken op één bepaalde plaats, het hoofdmotief, neerkomen.

Bij de Haagse School is het licht overal, vaak valt het van voren naar je toe als tegenlicht. De zon kun je dan even boven de lijst situeren. Het licht weerspiegelt op werker en landschap, op vee en gevogelte, op de zee en de vissers met hun schepen.

De bijzaken verdwijnen in het licht, zoals ze eerder, tijdens de Romantiek, opgeslorpt werden door de duisternis. Vrijwel allen, die tot de Haagse School behoren, hebben het strand, de vissers en de zee als hun onderwerp gekozen. Men woonde er ook zo dichtbij. Zelfs ons park werd door enige leden van de 'Haagse School' bewoond, onder andere Bernard Blommers in Villa Johanna aan de Van Stolkweg 17, Christoffel Bisschop (Van Stolkweg 13), Willem de

Zwart in de toren van Villa Germania (Van Stolkweg 20), op de Kanaalweg 113 Paul Gabriel en aan de Haringkade Tholen.

Ook elders in het land, namelijk op kasteel Middachten, niet ver van Oosterbeek, is een aardige Haagse School-tentoonstelling die een bezoek waard is.

Else Ringnalda

De Vereniging voor Vogel- bescherming

of

Nog eens de Uilenkasten

Het stukje 'Uilenkasten' in de Van Stolkparkkoerier nummer 14, bladzijde 3, verdient nog een korte aanvulling. Het materiaal hiervoor is de redactie ter hand gesteld door de heer H. Wanders namens de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken. Hij wees ons erop dat de lezer de indruk zou krijgen dat het plaatsen van de vogelkasten uitsluitend een zaak was en is van de Plantsoenendienst.

In feite is het zo dat de Vereniging voor Vogelbescherming de kasten gefinancierd heeft en tevens zorg draagt voor regelmatige controle. De in het stukje vermelde Vogelwacht is een werkgroep van de genoemde Vereniging.

Bovendien heeft deze Vereniging op basis van haar doelstelling een bijdrage geleverd aan het Beheersplan Scheveningse Bos.

Redactie

Botulisme

Het Binnenhof, 3 augustus 1983

BOTULISME IN WATERPARTIJ

DEN HAAG — In de Waterpartij aan de Prof. B.M. Teldersweg in Den Haag zijn de afgelopen dagen vijftig dode eenden aange-
traffen. De vogels bleken het slachtoffer van botulisme te zijn geworden. De plantsoendienst heeft de kadavers verwijderd. Het gaat hier overigens niet om een voor de mens gevaarlijke vorm van botulisme. Wel wordt het aangeraden huisdieren niet van het water uit de Waterpartij te laten drinken.

Dit bericht uit het dagblad Het Binnenhof van 3 augustus 1983 deed vele bewoners van het Van Stolkpark schrikken. Botulisme - en zo dichtbij, in de Waterpartij!

Maar wat is botulisme eigenlijk?

Uit het in 1974 verschenen rapport van Drs H. L. F. Saeijs en H. J. M. Baptist putte ik de volgende gegevens.

Voorgeschiedenis

De ziekte botulisme werd voor het eerst gemeld in Zuid-Afrika in 1893. In 1910 stierven aan deze ziekte honderdduizend wilde eenden in de moerassen van het Salt Lake in de Verenigde Staten. Ook werden epidemieën gerapporteerd in Noord- en Zuid-Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland en Afrika.

In Europa werd deze ziekte onder watervogels het eerst vastgesteld in Zweden (1965), daarna in Denemarken (1967), Engeland (1969) en Spanje (1973).

In Nederland was de ziekte alleen bekend onder huisdieren en kwam sporadisch voor tot in 1970 op verschillende plaatsen in Nederland sterfte onder watervogels optrad, veroorzaakt door botulisme. Slachtoffers waren de kluit en de lepelbaar, en in mindere mate de bergeend, waterral, porceleinhoen en kemphaan.

Voorkomen en verspreiding

Botulisme is een specifieke vergiftiging, veroorzaakt door de opname van toxinen, schadelijke stoffen die in dierlijke organismen worden afgescheiden, die door de bacterie Clostridium botulinum worden gevormd. De vergiftiging kan bij vele diersoorten en ook bij de mens optreden.

Er komen zes soorten toxinen voor, verdeeld in de typen A, B, C, D, E en F. De toxinen A, B, E en F zijn zeer gevaarlijk voor de mens. Toxine van type C is in het algemeen niet gevaarlijk voor de mens, wel voor watervogels. Dit toxine komt sinds 1971 in toenemende mate voor in het Nederlandse milieu.

De bacterie Clostridium botulinum vormt het gif, nadat het zelf door een virus (bacteriofaag) is aangetast. Het virus plant zich in de bacterie voort en verspreidt zich weer na het openbarsten van de bacterie. Bij het openbarsten komen tevens de vergiften vrij.

In tegenstelling tot de meeste door bacteriën veroorzaakte ziekten vermenigvuldigt deze bacterie zich buiten het levende lichaam van dieren, dus buiten het levende besmette lichaam. De vergiftiging ontstaat pas al het gevormde gif met eten en/of drinken in het lichaam van mens of dier komt.

Bij watervogels kan het vergif botulinum dat in slijk aanwezig is tezamen met het voedsel uit het slik worden opgenomen. Bij vogels kunnen vergiftigingen ook ontstaan door het eten van larven van sarcophage vliegen, die zich hebben ontwikkeld in een gestorven dier waarin na de dood een grote hoeveelheid botulinum is ontstaan.

Conditie

De omstandigheden waaronder botulinum kan worden gevormd zijn:

1. een met Clostridium botulinum besmette voedingsbodem
2. een voedingsbodem, die rijk is aan voedingsstoffen, met name dierlijke eiwitten
3. zuurstofloze omstandigheden in het substraat, bijvoorbeeld het bodemslib. De bacterie kan niet leven als er zuurstof in de omgeving is; de sporevorm van de bacterie kan deze omstandigheid wel overleven
4. temperatuur boven de 20°. Boven deze grens neemt de groeisnelheid toe, daaronder is de groeisnelheid gering.

In de natuur worden deze omstandigheden aangetroffen op plaatsen die aan de volgende voorwaarden voldoen:

1. ondiep water
2. de aanwezigheid van sarcophage vliegen
3. thermische verontreiniging van het oppervlaktewater
4. een opeenhoping van kadavers in vogelrijke gebieden.

Bij het optreden van het Clostridium botulinum in Nederland in 1971 werden al direct afwijkende situaties aangetroffen. Trad in het buitenland botulisme uitsluitend op gedurende de zomer en in natuurgebieden, in Nederland werden de eerste gevallen in steden gemeld, en waren er ook in de herfst en in de winter ziektegevallen.

Het optreden van uitbraken van botulisme bij krachtcentrales is afhankelijk

van de aard van het koelwatersysteem. De lintvormige circuits van de centrales Den Haag, Leiden en Amsterdam bestaan uit stadsgrachten, waarin het water wordt rondgepompt en slechts gedeeltelijk wordt ververst.

In Den Haag is de situatie zeer ongunstig, omdat de verversing van het water vrijwel nihil is. De oppervlakte van het totale circuit is onvoldoende om het water te doen afkoelen. Daardoor kan de temperatuur van het water hier 's zomers tot boven de 40° stijgen, en wordt daardoor de besmettingsperiode verlengd.

Door de mobiliteit van de vogels gaat in de zomer ook in nabijgelegen water botulisme optreden. Ook bestaat de indruk, dat de ziekte zich vanuit plaatsen waar huisvuil wordt verwerkt (vuilverbranding!) verder in Nederland heeft verspreid.

Preventie

Wanneer in een gebied meer dan normale sterfte onder watervogels wordt geconstateerd, dan moet contact worden opgenomen met de instanties die zich met het onderzoek naar sterfte onder wilde vogels bezighouden. Het centrale meldadres is het hoofdkantoor van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels te Utrecht (telefoon 030 - 31 83 82).

Bij het constateren van botulisme onder watervogels kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

1. het afvoeren van de kadavers. Dat kan vooral in de beginperiode van de uitbarsting, maar ook later, zeer goede resultaten hebben, maar dan moet het wel volledig gebeuren. Bij onvolledigheid zal het de ziekte wel inperken, maar niet tot staan brengen.

Het rapen van kadavers is riskant. Verse kadavers zijn in het algemeen ongevaarlijk, omdat zich daarin nog weinig gif heeft kunnen ontwikkelen. Oudere kadavers bevatten hoge gifgehalten, waardoor andere ziekten dan botulisme kunnen ontstaan.

Dus: opruimingswerkzaamheden met handschoenen en laarzen verrichten, en uiterste hygiëne in acht nemen. Voor het verlaten van het gebied dienen de laarzen worden afgespoeld. De kadavers moeten in afgesloten plastic zakken worden verzameld om uitbreiding van de ziekte te voorkomen. Zij moeten minimaal buiten de invloed van het water worden begraven, maar het verdient de voorkeur ze te verbranden.

1983: een goede, warme zomer voor de mensen.

1983: een topjaar voor botulisme en sterfte onder watervogels...

Anneke Landheer-Roelants

Bejaarden- woningen op terrein voormalige Emmakliniek

Op 7 september jongstleden heeft het Bestuur van de Stichting Bejaardenwoningen Parkrust samen met de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' een bijeenkomst georganiseerd voor de omwonenden van het terrein van de voormalige Emmakliniek, gelegen tussen Parkweg en Duinweg. Op die bijeenkomst werden de plannen voor de bouw van twee flatgebouwen bestemd voor zelfstandige bejaarden (ook wel genoemd 'aanleunwoningen').

De plannen zijn ontworpen door architect Ir J. Mehrrens, die ook de architect is van Duinrust.

Het gaat hier om totaal 48 wooneenheden.

Tijdens de bijeenkomst kwamen veel vragen en suggesties van omwonenden, waarvan een aantal zeer bruikbaar lijkt. Onder andere kwam de suggestie naar voren het aan de kant van de Parkweg gelegen gebouw de naam van het op die plaats eerder gebouwde huis, Villa Elisabeth te geven, het aan de kant van de Duinweg gelegen gebouw de naam Winshome, naar het op die plaats gestaan hebbende huis.

Als alles naar wens verloopt, (afgifte vergunning en opname in het bouwcontingent 1984) hoopt men in 1985 de eerste bewoners te kunnen begroeten.

Voorgevel aan Duinweg.

Wijk- en Dienstencentrum 'Scheveningen'

Naar te verwachten is zal in 1984 het Wijk- en Dienstencentrum in de Badhuisstraat haar activiteiten kunnen beginnen.

Aan de mensen die in het werkgebied van dit Wijk- en Dienstencentrum - waaronder het Van Stolkpark valt - wonen de vraag om een goede naam te bedenken. U kunt onderstaande strook inzenden naar het secretariaat: Zeeluisweg 174, 2583 DV Scheveningen.

hierlangs afknippen

De naam die ik voor het Scheveningse Wijk- en Dienstencentrum heb bedacht luidt:

Naam:

Adres:

Telefoon:

Ik geef mij wel/niet op als vrijwillig(st)er voor het Wijk- en Dienstencentrum.

Om en bij de Promenade

Overstekende fietsers! Na een ongeluk met dodelijke afloop op de Prof. Teldersweg is op verzoek van de Wijkvereniging langs beide rijbanen een waarschuwingsbord voor overstekende fietsers geplaatst.

Praktijk tandarts Oerlemans

Het bericht over de verhuizing van de familie Oerlemans heeft patiënten aan het twifelen gebracht. Terwille van de duidelijkheid: de praktijk van de heer Oerlemans is niet verhuisd.

Lidmaatschappen Wijkverenigingen

In de afgelopen maand is de Wijkvereniging lid geworden van de Federatie van Haagse Wijkverenigingen (overkoepelend orgaan van bewonersorganisaties in Den Haag), de Maatschappij voor Tuinbouw- en Plantkunde en de Vereniging voor Vogelbescherming in Nederland.

Sandhaghe

De Welstandscommissie heeft op verzoek van de Wijkvereniging het Sociaal-Paedagogisch Centrum (Hogeweg 20-22) gevraagd de helrode kleur van de ontluhtingspijpen te doen vervangen door een wat donkerder tint.

Kom naar de ledenvergadering

van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' op donderdag 10 november aanstaande in het Eerste Vrijzinnig-Christelijk Lyceum, Van Stolkweg 35. Aanvang 20.15 uur.

De agenda van de vergadering is aan de zaal verkrijgbaar.

Na afloop van het statutaire gedeelte zal mevrouw Chr. H. van Beurden-Meijers, secretaris van de Commissie Tuinkeuringen van de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw- en Plantkunde afdeling Den Haag een toelichting geven op de keuringen van voortuinen. In de pauze is de 'Plantendokter' aanwezig om adviezen te geven.

Na de pauze zal de heer J. de Jager van de Dienst der Gemeenteplantsoenen een voordracht houden over: Nieuwe aanpak voor het groen in en om het Van Stolkpark'.

Komt allen!

Parkweg 10

De Wijkvereniging heeft een bezwaarschrift ingediend tegen de eenzijdige beslissing van de gemeente 's-Gravenhage het pand Parkweg 10 te onttrekken aan de woonruimtebestemming.

De achtergrond van het bezwaarschrift is gelegen in het feit, dat bij het bestemmingsplan voor het Van Stolkpark, de wijk een overwegende woonbestemming zou behouden. De uitwerking van het bestemmingsplan houdt in, dat de panden met een uitgesproken kantoorbestemming de bestemming kantoorpand hebben gekregen, terwijl de andere panden een woonbestemming kregen.

De bibliotheek mag niet dicht!

Bezuinigingen slaan overal toe. Ook bij de Haagse Openbare Bibliotheek. De gemeenteraad van Den Haag heeft besloten de komende 4 jaar 1,6 miljoen te bezuinigen op het Haagse Openbare Bibliotheekwerk. Maar minister Deetman wil de Haagse bibliotheken in 1984 nog eens 3 miljoen laten inleveren. Dat is een kwart van ons budget. Dit heeft uiteraard consequenties, ook voor uw wijkbibliotheek.

Er zullen filialen gesloten worden. De dienstverlening zal minder worden. Er zal minder personeel tot uw beschikking staan. Langere wachttijden aan de balie. Er zullen minder boeken gekocht kunnen worden. De bibliotheek zal minder actief kunnen zijn in de wijk: minder klassebezoeken en dergelijke.

Misschien wordt er van u ook wel een bijdrage gevraagd. Weer contributieverhoging en er wordt ook gedacht aan het heffen van leengeld. Kortom een afbraak van het Haagse Openbare Bibliotheekwerk.

Wij realiseren ons dat ook de bibliotheek moet bezuinigen. Maar door bovenstaande plannen van minister Brinkman wordt aan 75 jaar Haagse Openbare Bibliotheekwerk onherstelbare schade toegebracht.

Wij hopen dat u ook vindt dat de bibliotheek moet blijven. De belangrijke plaats die zij inneemt en die steeds groter zal worden, omdat mensen steeds meer vrije tijd zullen krijgen.

Kom uw handtekening zetten!
De bibliotheek laat je niet in de steek: juist nu!

Babysitters

Arne Bender, telefoon 55 47 11
Hendrik-Jan Muntendam,
telefoon 50 25 64
Jolanda Schuurmans, telefoon 55 15 44

Wijkvereniging 'Van Stolkpark'

Bestuur:

voorzitter

Drs F. J. B. Bruins, Van Stolkweg 26,
telefoon 52 23 47

vice-voorzitter

J. A. Kusters, Belvédèreweg 17,
telefoon 50 31 91

secretaris

mevrouw E. A. D. Ringnalda -
Houtsmuller, Hogeweg 6,
telefoon 54 03 29
(correspondentieadres:
Prof. P.S. Gerbrandyweg 3)

penningmeester

Drs H. J. Mulder, Parkweg 25a,
telefoon 55 02 13

leden

Mr T. Landheer, Prof. P. S. Gerbrandyweg 3,
telefoon 54 12 96
R. P. Luijter, Kanaalweg 27,
telefoon 54 13 13

contactadres

Prof. P. S. Gerbrandyweg 3,
telefoon 54 12 96

Van Stolkparkkoerier:

redactie

Anneke Landheer - Roelants
Else Ringnalda - Houtsmuller
Hans Trapman

redactieadres

Prof. P. S. Gerbrandyweg 3,
telefoon 54 12 96

verspreiding

Rob Luijter, Kanaalweg 27,
telefoon 54 13 13

Burenhulp:

wijkhoofd

mevrouw E. M. Braat - van Pelt,
telefoon 54 40 35

plaatsvervangend wijkhoofd

mevrouw M. C. Goes - van Romondt,
telefoon 55 84 55

Wijkcontactambtenaar:

Z.C. Blok, afdeling Wijkaangelegenheden, Javastraat 68,
telefoon 12 29 46

Wijkagent:

B. L. Nieland, Politiebureau Duinstraat,
telefoon 10 30 44

Rayonagent:

C. A. van der Kolk, Politiebureau Duinstraat,
telefoon 10 30 43